

بررسی نگرش دانشجویان به مسائل سیاسی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران لیلا سنگی^۱، وحید صالحی^۲

چکیده:

در دوران دانشجویی، تلاش افراد برای بسط دامنه دانش و کسب تجربه‌های علمی مضاعف شده و علاوه بر آن، فرصتی برای توسعه مهارت‌های اجتماعی، مدیریت زمان و استقلال فردی فراهم می‌آید. این دوره معمولاً با چالش‌ها و تجربیات مختلفی همراه است که از جمله آن‌ها می‌توان به فشارهای تحصیلی، انطباق با شرایط و محیط جدید، دوری از خانواده و پیوندهای عاطفی اشاره نمود. همچنین این دوران می‌تواند زمان مناسبی برای کشف علایق و اهداف شغلی باشد و ارتباطات مهمی برای آینده شغلی افراد ایجاد نماید. مقاله حاضر با هدف آشنایی با نگرش دانشجویان نسبت به مسائل و معضلات سیاسی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، با بهره‌گیری از روش گراند تئوری، در صدد پاسخ‌گویی به این سؤال اصلی است که دانشجویان چه مسائل و معضلاتی را در حوزه‌های سیاسی، اجتماعی و فرهنگی ایران شناسایی می‌نمایند؟ از مجموع داده‌های موجود، استنباط می‌شود که تلفیقی از مسائل و معضلات اقتصادی، فرهنگی، سیاسی و اجتماعی سبب بی‌اعتمادی به مسئولین و کاهش امید در جامعه شده است. از این رو دولت چهاردهم می‌تواند با اتخاذ سیاست‌های درست و مؤثر و با بهره‌گیری از پتانسیل جامعه نخبگانی کشور و اصلاح ساختارهای موجود، علاوه بر بهبود فضای عمومی کشور، زمینه مرتفع نمودن بخشی از مسائل و مشکلات کشور را فراهم نماید.

واژگان اصلی: دانشجوی، سیاست، اجتماع، فرهنگ، ایران.

مقدمه

بی‌شک دغدغه، همزاد انسان است و هیچ فردی را در هیچ مقطعی از زندگی‌اش نمی‌توان یافت که بدون دغدغه باشد؛ با این تفاوت که دغدغه‌های هر فرد، به نوع جهان بینی، بایدها و نبایدهای وی در مسیر حرکت و نیز گستره آرمان‌های وی باز می‌گردد. در آموزه‌های اسلامی هر دغدغه‌ای که انسان را به سوی خدا و حیات عزتمند سوق دهد، دغدغه‌ای مقدس به شمار می‌آید هر چند که این دغدغه ازدواج، اشتغال، کسب درآمد حلال و ... باشد. دغدغه بیانگر این مسئله است که فرد به موضوع خاصی اهمیت می‌دهد و ممکن است به دنبال یافتن راه‌حل و یا تغییر در آن حوزه باشد. اندیشیدن در خصوص دغدغه و تلاش برای یافتن راه حل برای آن می‌تواند به فرد کمک کند تا آرامش بیشتری را تجربه کند و احساس بهتری داشته باشد.

«قرار داشتن در موقعیت دانشجویی به طرق مختلف بر افکار، نگرش‌ها، جهت‌یابی‌ها و رفتار دانشجویان اثر می‌گذارد. تحصیلات دانشگاهی، دانشجویان را به دلیل به سر بردن در میدان واقعیت فرهنگی جامعه و دانشگاه با چشم‌اندازها و تجارب تازه‌ای مواجه می‌سازد و آنان را به اندیشیدن، داوری و ارزیابی خود و محیط پیرامونشان وامی‌دارد» (سنگی، ۱۴۰۰: ۱۰). از سوی دیگر، ورود به دانشگاه، مقطعی بسیار حساس در زندگی نیروهای فعال و جوان هر کشوری است که پذیرش نقش دانشجویی، تغییرات زیادی در روابط اجتماعی و انسانی جوانان به همراه داشته و انتظارات و نقش‌های جدیدی برای آن‌ها به همراه می‌آورد. آشنا نبودن آنان با محیط دانشگاه و امکان وجود مشکلاتی از قبیل علاقه‌مند نبودن به رشته تحصیلی، ناسازگاری با سایر افراد در محیط زندگی و کافی نبودن امکانات رفاهی، اقتصادی و ... می‌تواند سبب بروز افت تحصیلی دانشجویان شود. لذا لزوم شناخت، مطالعه و بررسی دغدغه‌ها، نگرش‌ها و مشکلات دانشجویان برای پیشگیری از بروز مسائل، ضروری به نظر می‌رسد.

دوران دانشجویی می‌تواند با دغدغه‌های متنوعی همراه باشد که به عوامل مختلفی بستگی دارد. از دغدغه‌های رایج این دوران می‌توان به فشار تحصیلی، مدیریت زمان، آینده شغلی، روابط اجتماعی، مسائل مالی، سلامتی روانی و تحولات شخصی اشاره نمود. از سوی دیگر مسائل و چالش‌های سیاسی، فرهنگی و اجتماعی جامعه ایرانی می‌تواند تأثیر مضاعفی بر دغدغه‌های دوران دانشجویی داشته باشد. برخی از چالش‌های سیاسی، فرهنگی و اجتماعی جامعه ایرانی عبارتند از:

- تنش‌های داخلی: اختلافات سیاسی، نگاه و رویکرد امنیتی دولت در مقابله با نارضایتی‌ها و اعتراضات مردم، نحوه مدیریت بحران‌ها، نحوه اطلاع‌رسانی در مطبوعات و صدا و سیما، فیلترینگ،

تنش با کشورهای دیگر و نارضایتی‌های اجتماعی در داخل کشور به ویژه در میان زنان، جوانان و گروه‌های اجتماعی مختلف موجب ایجاد تنش‌هایی در جامعه شده است.

- اقتصاد: مشکلات اقتصادی از جمله تحریم‌ها و سیاست‌های اقتصادی ناکارآمد باعث افزایش نرخ بیکاری، تورم و کاهش قدرت خرید مردم شده است.

- هویت فرهنگی: از مسائل اصلی هویت فرهنگی در جامعه ایرانی، تعارض بین سنت و مدرنیته و تلاش برای حفظ هویت فرهنگی در مواجهه با تهاجم فرهنگی غرب است. هویت فرهنگی نه تنها سبب می‌شود فرد خود را بهتر بشناسد بلکه به ایجاد حس تعلق و پیوند با دیگران در جامعه نیز کمک می‌کند. در حال حاضر با توجه به تغییرات سریع اجتماعی و فرهنگی به واسطه ظهور و گسترش وسائل ارتباط جمعی و فضای مجازی و نیز سیاست‌های فرهنگی جوامع غربی، حفظ و تقویت هویت فرهنگی یکی از چالش‌های اساسی بسیاری از جوامع می‌باشد.

- فرهنگ مصرف: به تأثیر فرهنگ غربی و مصرف‌گرایی بر سبک زندگی ایرانی و ارزش‌های اجتماعی اشاره می‌کند. فرهنگ مصرف به مجموعه‌ای از رفتارها، نگرش‌ها و عادات مرتبط با خرید و استفاده از کالاها و خدمات در یک جامعه اشاره دارد. این فرهنگ تحت تأثیر عوامل اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و رسانه‌ای شکل می‌گیرد و می‌تواند به طور قابل توجهی بر زندگی روزمره افراد، شکل‌گیری ارزش‌ها و هنجارها و روابط اجتماعی تأثیر بگذارد و در عین حال چالش‌هایی مانند مصرف‌گرایی، اتلاف منابع و نابرابری اقتصادی را به همراه داشته باشد.

- نقش خانواده: تغییرات در ساختار خانواده و تأثیر آن بر روابط و هویت نسل‌های جدید.

- آموزش و تحصیلات: کیفیت نظام آموزشی و تأثیر آن بر تربیت نسل‌های آینده و انتقال

فرهنگ و نیز میزان دسترسی به آموزش و عدم تناسب بین آموزش و نیازهای بازار کار.

- تنوع قومی و فرهنگی: توجه به اقوام و فرهنگ‌های مختلف در ایران و چالش‌های مربوط به

همزیستی مسالمت‌آمیز.

- مهاجرت و خروج نخبگان: مهاجرت به ویژه تمایل گسترده دانشجویان به این امر و تأثیرات

منفی مهاجرت بر فرهنگ و جامعه ایرانی و نگرانی در خصوص مهاجرت نخبگان.

از دیگر موارد می‌توان به فقر و نابرابری، بیکاری، مسائل بهداشتی و درمانی و به صورت کلی

سیستم بهداشت و درمان، مشکلات زیست‌محیطی اشاره نمود. این مسائل و چالش‌ها بر تعاملات

اجتماعی، هویت، هنر و ارزش‌ها تأثیر می‌گذارند و می‌توانند روند توسعه اجتماعی و فرهنگی را با

تأخیر مواجه نمایند.

«با گسترش آموزش عالی و افزایش تعداد دانشگاهیان و فارغ‌التحصیلان دانشگاهی این انتظار در جامعه به وجود آمده است که از حضور این متخصصان و دانش‌آموختگان دانشگاهی در اداره جامعه بیشتر استفاده شود تا جامعه ایرانی هر چه بیشتر از نتایج مثبت دستاوردهای متخصصان بهره‌مند گردد» (سنگی، ۱۴۰۲: ۳۴). آنچه در پیش رو است نگاهی است به مهمترین دغدغه‌های دوران دانشجویی که در حوزه‌های مختلف بیان شده است.

روش‌شناسی پژوهش

برای دستیابی به نتایج درست و قابل اطمینان در پژوهش‌ها، استفاده از روش‌های علمی مناسب امری لازم و ضروری محسوب می‌گردد چراکه بدون وجود یک روش تحقیق مناسب، نتایج و تحلیل‌های مربوطه معتبر و قابل تعمیم نخواهند بود. شیوه‌های پژوهش کیفی برای درک افراد انسانی و بسترهای اجتماعی و فرهنگی‌ای که انسان‌ها در آن زندگی می‌کنند و به منظور کمک به پژوهشگران شکل گرفته‌اند. تحقیق کیفی یک اصطلاح عمومی برای استفاده از مجموعه بزرگی از روش‌ها به منظور جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل اطلاعات پویا است که برخی روابط پیش‌بینی شده در موضوع تحقیق را رد می‌کند (جانسون، بوهرینگ، کاسل و سیمون، ۲۰۰۶). در این مقاله تلاش شده است با بهره‌گیری از گراند تئوری دغدغه‌های اصلی دانشجویان در حوزه‌های سیاسی، اجتماعی و فرهنگی بررسی و استخراج گردد.

گراند تئوری یا نظریه داده بنیاد نوعی روش‌شناسی عمومی برای تدوین تئوری‌هایی است که از داده‌های گردآوری شده و تحلیل شده به صورت نظام‌مند منبث می‌شود. هدف نهایی این استراتژی، ارائه تبیین‌های جامع تئوریک درباره یک پدیده خاص است که به صورت استقرایی از مطالعه آن پدیده حاصل می‌شود. به‌طور کلی، این استراتژی، داده‌های حاصل از منابع اطلاعاتی را به مجموعه‌ای از کدها، کدهای مشترک را به مقوله‌ها و آنگاه مقوله‌ها را به نوعی تئوری تبدیل می‌کند.

پیشینه پژوهش

پژوهش‌های جامعی که در چارچوب پیمایش طولی نگرش‌ها و رفتارها انجام می‌شوند از آنجا که ناظر به سطح توصیف هستند اغلب فاقد نظریه‌های تبیینی می‌باشند. همچنین غالب پژوهش‌های

انجام گرفته به سنجش نگرش دانشجویان به مسائل فرهنگی و اجتماعی پرداخته و کمتر به نگرانی‌ها و دغدغه‌های دانشجویان توجه کرده‌اند. در رابطه با دغدغه‌ها و نگرانی‌های دوران دانشجویی عموماً در مناسبت‌هایی چون شروع سالتحصیلی دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی و یا روز دانشجو، در قالب خبر و یا مصاحبه به آن پرداخته می‌شود. در این بخش پژوهش‌هایی معرفی می‌شوند که به سنجش نگرش دانشجویان پیرامون مسائل فرهنگی، آموزشی و سیاستگذاری‌های مرتبط با دانشگاه پرداخته‌اند.

- غیاثوند در سال ۱۳۸۴ با انتخاب ۱۲۴۵ نفر از دانشجویان دانشگاه‌های واقع در شهر تهران "نگرش دانشجویان نسبت به رفتارهای دینی" را بررسی نمود.

- مرکز مدیریت رصد و سنجش افکار معاونت پژوهشی نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها، طرح "بررسی نگرش‌های فرهنگی و سیاسی دانشجویان و عوامل موثر بر آن" را در سال ۱۳۹۰ اجرا نمود.

- طرح "نگرش دانشجویان نسبت به فضای دانشگاه با تأکید بر دانشگاه‌های دولتی واقع در تهران" در سال ۱۳۹۳ توسط سیدمهدی اعتمادی فرد به انجام رسید.

- طرح "بررسی آسیب‌های روانی و مشکلات رفتاری و رابطه آن با موفقیت تحصیلی ضمن مقایسه دانشجویان دختر و پسر" در سال ۱۳۹۳ توسط مرکز مشاوره دانشگاه تهران انجام شد. این پژوهش به صورت کمی در میان ۳۸۸ نفر از دانشجویان دانشگاه تهران انجام شده است.

نتایج این پژوهش نشان داد که از میان آسیب‌های روانی (افسردگی، پرخاشگری، ترس مرضی، اضطراب، شکایت جسمانی، وسواس، حساسیت در روابط متقابل، افکار پارانوئیدی و روان‌پریشی) بیشترین سهم متعلق به افسردگی و کمترین سهم نیز متعلق به ترس مرضی است. نتایج این پژوهش همچنین تأکید کرد که دانشجویان دختر و پسر از لحاظ نوع و میزان آسیب روانی تفاوت چندانی با یکدیگر ندارند و به طور کلی افسردگی در زنان و وسواس در مردان شایع‌تر از سایر موارد و ترس مرضی از سایر آسیب‌های روانی کمتر در هر دو گروه به چشم می‌خورد.

همچنین نتایج این پژوهش نشان داد که میان تحصیلات و منزلت اجتماعی پدران و آسیب روانی فرزندان رابطه معناداری وجود دارد به این معنی که هر قدر که تحصیلات و موقعیت شغلی پدران بهتر باشد آسیب‌های روانی فرزندانشان کمتر است و نکته جالب این است که عکس این قضیه درخصوص مادران تحصیل کرده صدق می‌کند به این معنی که مادرانی که تحصیلات و منزلت شغلی بالاتری داشتند فرزندانشان از آسیب روانی بیشتری رنج می‌بردند.

این پژوهش رابطه معناداری را میان درآمد افراد و آسیب‌های روانی آن‌ها کشف کرد، یعنی دانشجویانی (در این مورد به خصوص پسران) که در وضعیت اقتصادی نامناسب به سر می‌برند، در معرض ابتلا به آسیب روانی هستند و از سلامت روانی کمتری نسبت به کسانی که در موقعیت اقتصادی بهتری هستند، بهره‌مند می‌باشند.

- طرح "نیازسنجی فرهنگی دانشجویان دانشگاه تهران" در سال ۱۳۹۸ توسط معاونت فرهنگی سازمان جهاد دانشگاهی تهران انجام گرفت. در این طرح پژوهشی میزان اوقات فراغت دانشجویان، نحوه گذران اوقات فراغت، رضایت از گذران اوقات فراغت، میزان استفاده از برنامه‌های فرهنگی دانشگاه، نگاه دانشجویان به تشکل‌های فرهنگی دانشگاه و نگاه دانشجویان به مسئولین فرهنگی دانشگاه مورد بررسی قرار گرفت.

- مرکز افکارسنجی دانشجویان ایران (ایسپا) با همکاری معاونت فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، طرح "نظرسنجی وضعیت فرهنگی اجتماعی دانشجویان دانشگاه‌های دولتی" را با حضور ۲۲۵۰ دانشجو در اردیبهشت ماه ۱۴۰۳ اجرا نمود. در این طرح، متغیرهای متعددی چون اوقات فراغت دانشجویان، میزان استفاده دانشجویان از پیام‌رسان‌ها و شبکه‌های اجتماعی، سبک موسیقی مورد علاقه، تماشای فیلم و سریال، منبع پیگیری اخبار و اعتماد عمومی مورد بررسی قرار گرفت.

از یافته‌های قابل تأمل این نظرسنجی می‌توان به این نکات اشاره نمود:

- ۱- ۷۸/۹ درصد از دانشجویان مورد نظر عنوان نموده‌اند که با عبارت "بیشتر مردم قابل اعتمادند" موافق نیستند. این آمار نشان دهنده کاهش اعتماد عمومی در سطح جامعه است.
- ۲- ۸۹/۵ درصد از دانشجویان مورد نظر از پیام‌رسان تلگرام استفاده می‌کردند در حالیکه تنها ۳۸/۴ درصد از دانشجویان از پیام‌رسان ای‌تا استفاده می‌کردند.

نتایج و یافته‌ها

در این بخش داده‌هایی که از مراحل میدانی پژوهش گردآوری شده‌اند، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و نتایج این تحلیل‌ها ارائه می‌گردند. در گام نخست، ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مصاحبه‌شوندگان ارائه می‌شود.

۱- ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مصاحبه‌شوندگان

برای انجام هر کار پژوهشی اولین و مهمترین مسئله گردآوری و گزینش منابع و اطلاعات

جهت تحلیل موضوع می‌باشد. از آنجایی که مساله اصلی پژوهش حاضر مهمترین دغدغه‌های دانشجویان است، تعداد ۳۲ نفر از دانشجویان مقاطع مختلف تحصیلی از دانشگاه علم و صنعت در ترم دوم سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ برای انجام مصاحبه‌های عمیق انتخاب گردیدند. در ابتدا در رابطه با ضرورت انجام این پژوهش توضیحاتی در اختیار دانشجویان قرار داده شد و در ادامه با تعیین جدول زمانبندی، مصاحبه‌ها به ترتیب انجام گرفت.

جدول شماره ۱ - اطلاعات کلی مصاحبه‌شوندگان

ویژگی‌ها	طبقات پاسخ	تعداد	درصد معتبر
جنسیت	زن	۱۲	۳۷/۵
	مرد	۲۰	۶۲/۵
	جمع کل	۳۲	۱۰۰
سن	۲۰-۲۵ سال	۱۰	۳۱/۲
	۲۶-۳۰ سال	۱۱	۳۴/۴
	۳۱-۳۵ سال	۸	۲۵
	بالای ۳۶ سال	۳	۹/۴
	جمع کل	۳۲	۱۰۰
وضعیت تأهل	مجرد	۲۳	۷۱/۹
	متاهل	۹	۲۸/۱
	جمع کل	۳۲	۱۰۰
وضعیت اشتغال	شاغل	۲۳	۷۱/۹
	غیر شاغل	۹	۲۸/۱
	جمع کل	۳۲	۱۰۰
وضعیت سکونت	بومی	۲۰	۶۲/۵
	غیر بومی	۱۲	۳۷/۵
	جمع کل	۳۲	۱۰۰

بر اساس اطلاعات جدول شماره ۱، ۳۷/۵ درصد مصاحبه‌شوندگان زن و ۶۲/۵ درصد مرد هستند. این نسبت به‌طور تقریبی با نسبت جنسیتی موجود در دانشگاه علم و صنعت هماهنگی دارد. حداقل سن در پژوهش حاضر ۲۲ سال و حداکثر ۴۳ سال است. ۳۱/۲ درصد از مصاحبه‌شوندگان زیر ۲۵ سال و حدود ۳۴/۴ درصد بین ۲۵ تا ۳۰ سال هستند. مجموع ۶۵/۶ در رنج سنی ۲۰ تا ۳۰

سال نشان‌دهنده این مساله است که بهترین سال‌های جوانی در دوران دانشجویی سپری می‌شود. ۳۴/۴ درصد از مصاحبه‌شوندگان نیز بالای ۳۰ سال داشتند. میانگین سن مصاحبه‌شوندگان ۲۸/۹ سال است. در رابطه با وضعیت تأهل، نزدیک ۷۲ درصد مجرد و حدود ۲۸ درصد متأهل می‌باشند. از ۹ مورد متأهل در این پژوهش، ۸ نفر مرد بودند که عموماً بالای ۳۰ سال داشتند و یک نفر زن با ۲۷ سال سن حضور داشتند. نکته قابل توجه در رابطه با مسئله تأهل این بود که اکثر مردان بالای ۳۰ سال متأهل بودند اما در رابطه با خانم‌ها، افراد بالای ۳۰ سال همگی مجرد بودند. در ادامه جدول، وضعیت اشتغال و شیوه‌های تأمین مخارج زندگی مصاحبه‌شوندگان منعکس شده است. بیش از ۷۲ درصد مصاحبه‌شوندگان همراه با تحصیل به صورت پاره وقت یا تمام وقت مشغول به کار هستند و قادر به تأمین هزینه‌های زندگی خود می‌باشند. در مقابل خانواده اولین و مهمترین حمایت‌کننده مالی نزدیک به ۲۸ درصد از دانشجویان است. در انتهای جدول فوق، وضعیت سکونت مورد بررسی قرار گرفته است. در این قسمت مصاحبه‌شوندگان به دو بخش بومی و غیر بومی تقسیم شده‌اند. در بین مصاحبه‌شوندگان بومی بودن با ۶۲/۵ درصد بیشترین فراوانی و غیر بومی بودن با ۳۷/۵ درصد کمترین فراوانی را به خود اختصاص داد.

در این پژوهش، مصاحبه‌شوندگان از سه مقطع تحصیلی کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری بودند. جدول شماره ۲ وضعیت تحصیلات مصاحبه‌شوندگان را منعکس می‌سازد. در مجموع نسبت افراد در حال تحصیل در مقطع کارشناسی ۲۸/۱ درصد، کارشناسی ارشد ۴۳/۸ درصد و ۲۸/۱ درصد در مقطع دکتری مشغول به تحصیل بودند.

جدول شماره ۲- وضعیت مقطع تحصیلی مصاحبه‌شوندگان

طبقات	تعداد	درصد معتبر
کارشناسی	۹	۲۸/۱
کارشناسی ارشد	۱۴	۴۳/۸
دکتری	۹	۲۸/۱
جمع	۳۲	۱۰۰

۲- کدگذاری

در این قسمت کدگذاری داده‌های گردآوری شده از طریق مصاحبه عمیق با دانشجویان در قالب سه الگوی کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی ارائه می‌گردد. در اولین قدم، داده‌های گردآوری شده در فرآیند مصاحبه؛ منتج به ایجاد ۳۷۰ کد باز گردید.

بررسی دقیق‌تر این کدها مشخص می‌نماید که برخی از آنها دارای همپوشانی معنایی بوده و ترکیب برخی دیگر از آنان تحت عناوین کلی‌تر، منجر به پالایش معنای آنان می‌گردد. از این رو در گام بعدی، جهت دستیابی به کدهای باز نهایی، کدهای دارای همپوشانی معنایی در یکدیگر ادغام شده و ترکیب کدها جهت تحت پوشش قرار دادن مفاهیم مورد اشاره توسط مصاحبه‌شوندگان انجام گرفت. در این مرحله تعداد ۳۷۰ کد اولیه پس از بررسی، مقایسه و حذف کدهای مشترک مصاحبه‌ها به ۱۷۵ کد تقلیل یافت. نتیجه این فعالیت، کدهای باز نهایی این مطالعه می‌باشد که در ادامه ارائه گردیده‌اند.

کدگذاری محوری، دومین گام در تحلیل‌های نظریه‌داده بنیاد می‌باشد. کدگذاری محوری عبارت است از فهم مفاهیم بر اساس روابط پویای بین آنان. این مفاهیم بایستی مبنای لازم برای خلق تئوری را فراهم آورند. تمرکز کدگذاری محوری بر ایجاد مدلی است که شرایط خاصی که پدیده را به وجود می‌آورد را به تفصیل مشخص نماید. بر اساس نظر استراوس و کوربین (۱۹۹۸)، هدف کدگذاری محوری، بازترکیب داده‌هایی است که طی کدگذاری باز از هم گسیخته‌اند (Moghaddam, 2006). بوهم (۲۰۰۴) این مرحله را گامی برای تمایز بخشی به مفاهیم و آوردن آنان در قالب طبقات می‌داند. هر طبقه در مرکز قرار داشته و شبکه روابط حول آن توسعه می‌یابند. کدگذاری باز در مراحل میانی و نهایی تحلیل انجام می‌گیرد. در ادامه، کدهای باز شناسایی شده در مرحله پیشین، به گروه‌های سه‌گانه‌گانه مشخص شده در پارادایم کدگذاری محوری منتسب می‌گردند. سه مقوله محوری شامل مسائل و معضلات سیاسی، معضلات و بحران‌های اجتماعی و نگرش‌ها و نارسایی‌های فرهنگی زمینه‌ساز دغدغه‌مندی دانشجویان می‌باشد. هر کدام از این مقوله‌ها دارای ابعاد گوناگونی هستند.

کدگذاری انتخابی

آخرین مرحله در تحلیل‌های نظریه‌داده بنیاد، کدگذاری انتخابی است. کدگذاری انتخابی فرآیندی است که به واسطه آن، طبقات شناسایی شده؛ به طبقه محوری مرتبط گردیده و مبنای نهایی برای نظریه‌داده بنیاد را فراهم می‌آورند (Babchuk, 1996). به عبارت دیگر، فرآیندی است که در آن، یک طبقه محوری انتخاب شده و سایر طبقات به شیوه‌ای نظام‌مند به آن ارتباط داده شده، روابط اعتباربخشی شده و طبقاتی که نیاز به پالایش و توسعه بیشتر دارند پربار می‌گردند (Strauss & Corbin, 1990). کدگذاری انتخابی فرآیندی است که توسط آن سازه‌ها توسعه یافته‌تر شده و

روابط بین آنان شکل می‌گیرد (Moghaddam, 2006). پس از این گام، یک "روایت" که جنبه‌ای اساسی در نظریه داده بنیاد است فراهم می‌آید. "روایت" مورد نظر بایستی در سطح مفهومی بیان گردیده و طبقات فرعی‌تر را به طبقه محوری مرتبط نماید. زمانی که طبقات در یک توالی قرار گرفتند، پژوهشگر می‌تواند آرایش کلی پیامدها و شرایطی که ویژگی‌های "روایت" مورد نظر را به آن می‌بخشند، پوشش دهد. این فعالیت زیربنای تئوری را به وجود می‌آورد (Brown, Stevens, Troiano, & Schneider, 2002)

جدول شماره ۳ - کدگذاری نهایی

کدهای باز	کدهای انتخابی	کدهای محوری
احترام به زنان	دغدغه‌های حضور زنان در جامعه	
امنیت زنان در محیط کار		
امنیت زنان در جامعه		
عدم آزار جنسی		
خشونت علیه زنان		
تبعیض جنسیتی		
نابرابری حقوق زن و مرد		
نگاه جنسیتی		
محرومیت بانوان		
پایین بودن مشارکت زنان		
کاهش امنیت روانی	امنیت روانی و دغدغه‌های اجتماعی	
تخلیه هیجانانات جوانی		
بازتعریف ارزش‌ها برای جوانان		
اختلافات خانوادگی		
آرامش جامعه		
ثبات اجتماعی		
ناامیدی جوانان		
کاهش امید		
کاهش تعامل شهروندان		
اختلافات قومی و قبیله‌ای		
شکستن تابوها		
سنت‌های دست و پاگیر		

کاهش انگیزه برای پیشرفت	معضلات اجتماعی	دغدغه‌های اجتماعی دانشجویان
آینده مبهم و نامعلوم		
منزلت پایین هنرمندان		
کم توجهی به هنر		
چند دستگی اعتقادی		
تحمیل اعتقادات بر یکدیگر		
تندروی‌های اعتقادی		
مهاجرت جوانان و دانشجویان		
مهاجرت اساتید و متخصصان		
بی‌عدالتی		
قضاوت دیگران		
روابط خانوادها		
کودکان کار		
کارتن خواب‌ها		
افسردگی		
خودکشی		
استرس شدید		
دزدی و جنایت		
اعتیاد جوانان		
فساد اخلاقی		
بی بند و باری		
بی‌اعتنائی به قوانین		
ارتباطات ناسالم و نادرست		
احترام به حقوق همدیگر	انتظارات از روابط و نهادهای اجتماعی	
رعایت حقوق شهروندی		
تعامل بین افراد جامعه		
مفید بودن در جامعه		
ایجاد محیط امن اجتماعی		
حفظ نهادهای اجتماعی		
افزایش سطح همدلی		
یاری و همدلی مردم		

پذیرش همدیگر			
گسترش دایره دوستی‌ها			
تربیت صحیح فرزندان			
رفع بیکاری فارغ‌التحصیلان	نقش‌آفرینی دولت در بهبود شرایط اجتماعی		
ایجاد امنیت شغلی			
حضور فعال جوانان در جامعه			
فضای مناسب برای خانواده			
حضور جوانان برای حل مسائل			
محدودیت در پوشش			
حجاب اجباری			
رفع مشکلات معیشتی مردم			
ترمیم شکاف طبقاتی			
مشارکت حداکثری جوانان			
کاهش جرائم			
آشنایی با سایر فرهنگ‌ها		تعاملات فرهنگی	
تأثیر فرهنگی غرب			
تغییر الگوهای فرهنگی			
رسوخ فرهنگ غربی			
جریان آزاد اطلاعات			
نقد سازنده			
قبول سلاقی مختلف			
سلطه فرهنگی غرب			
گسترش فرهنگ غربی			
تغییر ارزش‌ها و سنت‌های غلط	معضلات فرهنگی		
افول اخلاقی جامعه			
تغییر سبک زندگی			
عدم فرهنگ‌سازی			
فراموشی اسطوره‌های ایرانی			
تأثیر سیاست بر فرهنگ			
نقش اندک هنر در جامعه			
عدم حفاظت از آثار تاریخی			

دوری از تعصب		
کم کاری در حوزه فرهنگ		
نداشتن دانش در زمینه پوشاک		
افراط در خرید لباس		
فراموشی فرهنگ اصیل ایرانی		
فقر فرهنگی		
سرانه پایین مطالعه		
پرورش استعدادهای هنری	آموزش های فرهنگی	دغدغه های فرهنگی دانشجویان
استقرار فرهنگ اسلامی		
آموزش فرهنگ		
فرهنگ سازی		
مسئولیت پذیری		
برجسته سازی ارزش های فرهنگی		
احترام به دیگران		
پذیرش عقاید دیگران		
احیاء تاریخ و تمدن ایران		
فرهنگ استفاده از تکنولوژی		
انتقال ارزش های دینی		
مغفول ماندن فرهنگ		
عدم توجه به آثار تاریخی		
عدم اطلاع از موارث تاریخی		
عدم مراقبت از آثار تاریخی		
زبان و آداب صحبت		
ارزش یافتن هنر	جایگاه فرهنگ در جامعه	
ارتقاء سطح فرهنگ جامعه		
تضعیف فرهنگ ایرانی - اسلامی		
احیاء فرهنگ و سنن اصیل		
افزایش تولیدات فرهنگی		
معرفی اسلام اصیل		
حفظ فرهنگ اصیل ایرانی		
سطح پایین فرهنگ اکثر جامعه		

آموزش فرهنگ توسط دولت	نقش دولت در فرهنگ‌سازی	
نظارت بر فضای مجازی		
تکنولوژی و فضای مجازی		
فرهنگ‌سازی استفاده از فضای مجازی		
محدودیت‌های فرهنگی		
تأثیر فرهنگ بر سایر بخش‌ها		
حفظ هویت ایرانی اسلامی		
فرهنگ کار		
توجه به صنایع دستی و حفظ آن		
تولید محتوا برای خانواده‌ها		
فساد سیاست‌مداران	ویژگی‌های رفتاری برخی از مسئولین	
تنش میان سیاست‌مداران		
رانت‌خواری		
انعطاف‌ناپذیری مسئولان		
قانون‌گریزی مسئولان		
عدم صداقت سیاست‌مداران		
مقصر اعلام کردن دیگران		
رابطه‌سالاری		
انتخاب افراد نامناسب	دغدغه‌های سیاسی دانشجویان	
عدم شایسته‌سالاری		
عدم توسعه سیاسی		
حق اعتراض مسالمت‌آمیز		
پارتنری‌بازی		
مبارزه با فساد		
ثبات سیاسی		
دولت اقتدارگرا		
ناامیدی از تغییرات		
آزادی بیان		
نقش دولت در مشکلات اقتصادی		
افزایش بصیرت سیاسی مردم		
بی‌توجهی دانشجویان به امر سیاست		

عدم استمرار برنامه‌ها و طرح‌ها	معضلات و چالش‌های فرهنگ سیاسی	
مشارکت حداکثری مردم		
عدم توجه به تخصص		
بی‌اعتمادی به سیاست‌مداران		
عدم گردش نخبگان		
کم بودن دانش سیاسی		
کم توجهی به قانون در جامعه		
کم اهمیت بودن سیاست		
توهم توطئه		
آزادی انتخاب پوشش	معضلات و ناهنجاری‌های سیاسی در سطح ملی	
تضاد منافع سیاست‌مداران		
ناتوانی دولت در رفع مشکلات		
سیاسی شدن هنر		
ارتقای سطح آزادی سیاسی		
تأثیر دولت در بورس		
بسته بودن فضای سیاسی		
نابسامانی سیاسی		
برقراری عدالت		
بی‌اعتمادی به مسئولان		
عدم همکاری با جهان	معضلات و چالش‌های سیاسی در عرصه بین‌المللی	
اقتدار کشور		
رفع تحریم‌ها		
بازگشت به برجام		
بهبود روابط با سایر کشورها		
همکاری با کشورهای همسایه		
بسترسازی برای پیشبرد اهداف نظام		
تحریم گسترده کشور		
توافق با کشورهای قدرتمند جهان		
قدرت سازی برای ایران		

نتیجه گیری

ورود به دانشگاه، مقطعی بسیار حساس در زندگی نیروهای فعال و جوان هر کشوری است لذا پذیرش نقش دانشجویی با تغییرات زیادی در روابط اجتماعی و انسانی جوانان همراه است و انتظارات و نقش‌های جدیدی برای آنها به همراه می‌آورد. آشنا نبودن آنان با محیط دانشگاه و امکان وجود مشکلاتی از قبیل علاقه‌مند نبودن به رشته‌ی تحصیلی، ناسازگاری با سایر افراد در محیط زندگی و کافی نبودن امکانات رفاهی، اقتصادی و ... می‌تواند سبب بروز افت تحصیلی دانشجویان شود. لذا؛ لزوم شناخت، مطالعه و بررسی مشکلات و دغدغه‌های دانشجویان برای پیشگیری از بروز مسائل و مشکلات حد در این دوران ضروری به نظر می‌رسد. به همین منظور، به بررسی مهمترین دغدغه‌های دانشجویان در حوزه‌های مختلف زندگی پرداخته شده است.

در رابطه با مهمترین دغدغه‌های دانشجویان در حوزه اجتماعی کدهای انتخابی چون دغدغه-های حضور زنان در جامعه، امنیت روانی و دغدغه‌های اجتماعی، معضلات اجتماعی، انتظارات از روابط و نهادهای اجتماعی و نقش‌آفرینی دولت در بهبود شرایط اجتماعی استخراج گردید. آنچه بیش از همه از دیدگاه دانشجویان به عنوان مهمترین دغدغه‌های اجتماعی آنان به کرات مورد اشاره قرار گرفت کدهایی چون امنیت زنان در جامعه، تبعیض جنسیتی، پایین بودن مشارکت زنان، کاهش امید، اختلافات قومی و قبیله‌ای، چند دستگی اعتقادی، تحمیل اعتقادات بر یکدیگر، تندرستی‌های اعتقادی، مهاجرت جوانان و دانشجویان، بی‌عدالتی، کودکان کار، کارتن خواب‌ها، افسردگی، خودکشی، استرس شدید، آمار بالای دزدی و جنایت، اعتیاد جوانان، بی بند و باری، رعایت حقوق شهروندی، تعامل بین افراد جامعه، حجاب اجباری و کم کردن شکاف طبقاتی بود. بی‌شک بهبود شرایط اقتصادی قادر خواهد بود بخشی از مسائل و معضلات اجتماعی چون پدیده کودکان کار، کارتون‌خوایی، افسردگی، گرایش به مهاجرت و آمار بالای دزدی و جنایت که عموماً به دلیل مشکلات اقتصادی و فقر ایجاد می‌گردد را کاهش دهد اما به منظور بهبود شرایط اجتماعی و افزایش امید و انگیزه در بین طبقات مختلف اجتماعی نیازمند تشریک مساعی و همدلی گسترده در بین نخبگان سیاسی، فرهنگی و اجتماعی هستیم تا با ارائه راه‌کارهای اصولی و منطقی سرمایه‌تضعیف شده اجتماعی را ارتقا دهند و امید را به جوانان و به ویژه دانشجویان برای ساخت جامعه‌ای قدرتمند و همسو برگردانند.

در رابطه با مهمترین دغدغه‌های دانشجویان در حوزه فرهنگی کدهای انتخابی چون تعاملات

فرهنگی، معضلات فرهنگی، آموزش‌های فرهنگی، جایگاه فرهنگ در جامعه و نقش دولت در فرهنگ‌سازی استخراج گردید. آنچه بیش از همه از دیدگاه دانشجویان به عنوان مهمترین دغدغه‌های فرهنگی آنان به کرات مورد اشاره قرار گرفت کدهایی چون تأثیر فرهنگی غرب در قالب جشن‌هایی چون کریسمس، هالوین، ولنتاین و ...، تغییر الگوهای فرهنگی همچون پذیرش اسراف، پرداختن به تجملات و دوری از ساده زیستی، حسادت، چشم‌همچشمی و ...، تغییر ارزش‌ها و ترویج سنت‌های غلط چون فال‌گیری، طالع بینی و رمالی، افول اخلاقی جامعه تحت تأثیر شبکه‌های ماهواره‌ای و اینترنتی، تغییر سبک زندگی و تأکید بیش از پیش بر عنصر فردیت و خودمحوری، عدم فرهنگ‌سازی درست و به موقع از طرف نهادها و مراکز متولی امر، تأثیر سیاست بر فرهنگ، کم‌کاری در حوزه فرهنگ، فراموشی فرهنگ اصیل ایرانی، فقر فرهنگی، سرانه پایین مطالعه، عدم استقرار فرهنگ اسلامی، آموزش فرهنگ از مراحل اولیه زندگی تا دوره‌های مختلف تحصیلی، احیاء تاریخ و تمدن ایران، آموزش فرهنگ صحیح استفاده از تکنولوژی، انتقال ارزش‌های دینی، عدم توجه به آثار تاریخی، زبان و آداب صحبت، حفظ فرهنگ اصیل ایرانی و تولید محتوا برای خانواده‌ها بود. در چارچوب بهبود شرایط فرهنگی جامعه، لازم است ضمن در نظر گرفتن سلايق مختلف موجود در جامعه و عمل به اسناد بالادستی، برنامه‌ریزی‌های جدیدی به منظور مشارکت حداکثری جوانان و به ویژه دانشجویان در عرصه‌های فرهنگی صورت پذیرد. در این بین شایسته است از حضور جوانان و دانشجویان از طیف‌ها، گروه‌ها و طبقات مختلف اجتماعی برای برنامه‌ریزی‌های فرهنگی بهره‌برداری گردد.

در رابطه با مهمترین دغدغه‌های سیاسی دوران دانشجویی، کدهای انتخابی چون ویژگی‌های رفتاری برخی از مسئولین، معضلات و ویژگی‌های سطح نهادی و ساختاری، معضلات و چالش‌های فرهنگ سیاسی، معضلات و ناهنجاری‌های سیاسی در سطح ملی، معضلات و چالش‌های سیاسی در عرصه بین‌المللی استخراج گردید. از جمله کدهایی که بیش از همه باعث نگرانی و دغدغه‌مندی دانشجویان در حوزه سیاسی شده است می‌توان به وجود رانت یا رابطه سالاری اشاره کرد که سبب به قدرت رسیدن افرادی با توانایی‌ها و شایستگی‌های بعضاً کمتر می‌گردد. چرا که به دلیل غلبه رانت صرفاً افرادی که در چارچوب اندیشه و در حلقه نزدیکان افراد شاخص سیاسی باشند امکان دستیابی به پست‌ها و سمت‌ها را پیدا می‌نمایند و این مسئله در بلند مدت می‌تواند زمینه به چالش کشیده شدن قدرت سیاسی را فراهم نماید. از دیگر کدهای مورد تأکید دانشجویان که به کرات مورد اشاره قرار گرفت می‌توان به مواردی چون قانون‌گریزی مسئولان، عدم شایسته‌سالاری، بی‌اعتمادی به

سیاست‌مداران، عدم گردش نخبگان، کم توجهی به قانون در جامعه، ناتوانی دولت در رفع مشکلات، بی‌اعتمادی به مسئولان، بهبود روابط با سایر کشورها و تحریم گسترده کشور اشاره نمود. قانون-گریزی برخی از مسئولان و عدم پاسخگویی آنان باعث از بین رفتن سرمایه اجتماعی و عدم باور مسئولان از سوی قاطبه جامعه به ویژه دانشجویان می‌گردد. برای بازگرداندن امید در بین جامعه دانشجویی بایستی مواردی چون گردش نخبگان و مشارکت حداکثری دانشجویان در امر سیاست مورد توجه سیاست‌مداران قرار گیرد. از دیگر دغدغه‌های اصلی دانشجویان مسئله تحریم و نقش آن در مشکلات اقتصادی کشور بود و دانشجویان خواهان بهبود مناسبات سیاسی و تلاش برای رفع تحریم بودند.

منابع

- اعتمادی فر، سید مهدی (۱۳۹۳). نگرش دانشجویان نسبت به فضای دانشگاه با تأکید بر دانشگاه‌های دولتی واقع در تهران، تهران، پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری.
- سنگی، لیلا (۱۴۰۰). سنجش نگرش دانشجویان به برنامه‌های فرهنگی (نمونه مطالعاتی؛ دانشجویان تحصیلات تکمیلی خوابگاه‌های دانشگاه تهران، مطالعات میان فرهنگی، ۱۶(۴۹)، ۳۰-۹.
- سنگی، لیلا (۱۴۰۲). نیازسنجی فرهنگی دانشجویان دانشگاه تهران، مطالعات میان فرهنگی، ۵۴، ۶۰-۳۳.
- شالچی، وحید (۱۳۹۱). بررسی گرایش‌های فرهنگی دانشجویان، تهران، معاونت پژوهشی نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها.
- غیاثوند، احمد (۱۳۸۴). بررسی نگرش دانشجویان نسبت به رفتارهای دینی، تهران، سازمان تبلیغات اسلامی.
- مدیریت رصد و سنجش افکار (۱۳۹۰). بررسی نگرش‌های فرهنگی و سیاسی دانشجویان و عوامل موثر بر آن، تهران، معاونت پژوهشی نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها.
- مرکز افکارسنجی دانشجویان ایران (۱۴۰۳). نظرسنجی وضعیت فرهنگی اجتماعی دانشجویان دانشگاه‌های دولتی، تهران، معاونت فرهنگی جهاد دانشگاهی.
- مرکز مشاوره دانشگاه تهران (۱۳۹۳). بررسی آسیب‌های روانی و مشکلات رفتاری و رابطه آن با موفقیت تحصیلی، تهران، دانشگاه تهران.
- معاونت فرهنگی سازمان جهاد دانشگاهی تهران (۱۳۹۸). نیازسنجی فرهنگی دانشجویان دانشگاه تهران، تهران، سازمان جهاد دانشگاهی تهران.

Strauss, A. L. & Corbin, J. (1990). Basics of Qualitative Research: Grounded Theory Procedures and Techniques, Sage Publication.